CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL NIILO JÄÄSKINEN prezentate la 17 martie 2011 [1]

I — Introducere

1. În cauzele conexate supuse examinării Curții, hof van beroep te Brussel (Belgia) adresează două întrebări preliminare în legătură cu interpretarea Directivei 93/83/CEE a Consiliului din 27 septembrie 1993 privind coordonarea anumitor norme referitoare la dreptul de autor și drepturile conexe aplicabile difuzării de programe prin satelit și retransmisiei prin cablu [2], în special cu privire la sensul care trebuie dat dispozițiilor articolului 1 alineatul (2) literele (a) și (c) din directiva menționată.

2. Astfel, instanța de trimitere a apreciat că interpretarea noțiunii „comunicare publică prin satelit", astfel cum este prevăzută de directiva menționată, este necesară pentru soluționarea celor două litigii, care prezintă legătură de conexitate și care se află pe rolul său. Aceste litigii opun, pe de o parte, Airfield NV (denumită în continuare „Airfield") și Canal Digitaal BV (denumită în continuare „Canal Digitaal") lui Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (societate belgiană de autori, compozitori și editori, denumită în continuare „Sabam") (cauza C-431/09) și, pe de altă parte, Airfield lui Agicoa Belgium BVBA (denumită în continuare „Agicoa") (cauza C-432/09).

3. Diferendul privește problema dacă Airfield, un operator de televiziune prin satelit care propune publicului să se aboneze pentru a primi un pachet de canale de televiziune (denumit în continuare „operator de pachete de canale prin satelit"), trebuie să obțină o autorizare din partea titularilor drepturilor de autor pentru participarea sa, cu ajutorul societății afiliate, Canal Digitaal, la difuzarea simultană și fără modificare a programelor furnizate de organisme de radiodifuziune, în condițiile în care aceste organisme au primit deja ele însele o autorizare care provine de la titularii drepturilor de proprietate intelectuală aferente acestor programe. Cu alte cuvinte, este necesar să se stabilească dacă și în ce măsură un operator de pachete de canale prin satelit care acționează în împrejurări precum cele din acțiunea principală realizează un act de exploatare cu privire la operele protejate

1 — Limba originală: franceza.

2 — JO L 248, p. 15, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 134.

prin drepturile de autor sau prin drepturi conexe drepturilor de autor.

4. În spatele detaliilor tehnice relativ complexe ale cauzei se află în realitate o chestiune juridică destul de simplă. În esență, este vorba despre ce tratament trebuie rezervat, potrivit Directivei 93/83, unui operator independent față de un organism de radiodifuziune, care intervine, într-un mod mai mult sau mai puțin important, în lanțul de comunicare care leagă în cazurile tipice organismul respectiv de un public care este destinatarul final al semnalelor purtătoare de programe difuzate prin satelit.

II — Cadrul juridic

A — *Dreptul Uniunii*

Directiva 93/83

5. Directiva 93/83 vizează acoperirea unei lacune lăsate, în cadrul juridic al creării unui spațiu audiovizual unic, de Directiva 89/552/CEE a Consiliului din 3 octombrie 1989 privind coordonarea anumitor acte cu putere de lege și acte administrative ale statelor membre cu privire la desfășurarea activităților de difuzare a programelor de televiziune [3], care a fost adoptată fără a conține dispoziții referitoare la drepturile de autor [4].

6. Considerentele (14) și (15) ale Directivei 93/83 prevăd:

„(14) […] incertitudinea juridică referitoare la drepturile de dobândit, care împiedică transmisia transfrontalieră a programelor prin satelit, trebuie depășită prin definirea noțiunii de comunicare publică prin satelit la nivel comunitar; […] această definiție ar trebui să precizeze în același timp unde are loc actul de comunicare; […] această definiție este necesară pentru a evita aplicarea cumulativă a mai multor legislații naționale unui singur act de difuzare; […] comunicarea publică prin satelit are loc numai atunci când și numai în statele membre în care semnalele purtătoare de program sunt introduse, sub controlul și sub responsabilitatea organismului de radiodifuziune sau televiziune, într-un lanț neîntrerupt de comunicare conducând la satelit și revenind spre pământ; […] procedurile tehnice normale aplicate semnalelor purtătoare de programe nu pot fi considerate ca întreruperi ale lanțului de transmisie;

3 — JO L 298, p. 23, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 215. Această directivă a făcut obiectul unor revizuiri în 1997 (JO L 202, p. 60) și în 2007 (JO L 332, p. 27).

4 — A se vedea considerentele (4), (5) și (12) ale Directivei 93/83.

(15) […] dobândirea pe bază contractuală de drepturi exclusive de difuzare trebuie să fie conformă cu legislația privind drepturile de autor și drepturile conexe în vigoare în statul membru în care are loc comunicarea publică prin satelit."

7. Articolul 1 alineatul (2) literele (a)-(c) din Directiva 93/83, conținut în primul capitol, intitulat „Definiții", prevede:

„(a) În înțelesul prezentei directive, «comunicare publică prin satelit» înseamnă actul de introducere, sub controlul și responsabilitatea organismului de radiodifuziune sau televiziune, a semnalelor purtătoare de programe destinate recepționării de către public într-un lanț neîntrerupt de comunicare conducând la satelit și revenind spre pământ.

(b) Actul de comunicare publică prin satelit are loc numai în statul membru în care, sub controlul și responsabilitatea organismului de radiodifuziune sau televiziune, semnalele purtătoare de programe sunt introduse într-un lanț neîntrerupt de comunicare conducând la satelit și revenind spre pământ.

(c) Când semnalele purtătoare de programe sunt difuzate într-o formă codificată, există comunicare publică prin satelit cu condiția ca dispozitivul de decodare a emisiunii să fie pus la dispoziția publicului de către organismul de radiodifuziune sau televiziune sau cu consimțământul acestuia."

8. Articolul 2 din Directiva 93/83, referitor la dreptul de difuzare de programe prin satelit, prevede:

„Statele membre prevăd dreptul exclusiv al autorului de a autoriza comunicarea publică prin satelit a operelor protejate prin dreptul de autor, sub rezerva dispozițiilor din prezentul capitol."

Directiva 2001/29

9. Considerentul (23) al Directivei 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională [5] prevede că aceasta „trebuie să armonizeze într-o mai mare măsură dreptul de autor asupra actelor de comunicare publică. Acest drept trebuie înțeles în sens larg ca acoperind orice comunicare către public care nu este prezent în locul de proveniență a comunicării. Acest drept include orice transmisie sau retransmisie, de orice natură, a unei opere către public, prin cablu sau fără cablu, inclusiv

5 — JO L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230.

radiodifuziunea. Acest drept nu ar trebui să includă nici un alt act” [6].

10. Potrivit articolului 3 alineatul (1) din această directivă, „[s]tatele membre prevăd dreptul exclusiv al autorului de a autoriza sau de a interzice orice comunicare publică a operelor lor, prin cablu sau fără cablu, inclusiv punerea la dispoziția publicului a operelor lor, astfel încât oricine să poată avea acces la acestea din orice loc și în orice moment”.

B — *Dreptul național*

11. Articolul 1 alineatul (1) al patrulea paragraf din Legea belgiană din 30 iunie 1994 privind dreptul de autor și drepturile conexe [7] (denumită în continuare „Legea privind dreptul de autor”), cu modificările ulterioare, prevede că „numai autorul unei opere literare sau artistice are dreptul de a o comunica publicului prin orice procedeu (inclusiv prin punerea la dispoziția publicului astfel încât orice persoană să poată avea acces la aceasta din orice loc și în orice moment) [8]”.

12. Articolele 49 și 50 din această lege, referitoare la „comunicarea publică prin satelit”, reiau, în esență, textul dispozițiilor articolului 1 alineatul (2) literele (a)-(c) din Directiva 93/83, fără nicio modificare ulterioară.

III — Situația de fapt

13. Airfield, societate belgiană care operează în Belgia sub denumirea comercială TV Vlaanderen, exercită activitatea de operator de televiziune și de radio digitale prin satelit. Aceasta propune pachete de canale care pot fi ascultate și vizionate împreună de abonații săi prin satelit.

14. Pachetul propus publicului de Airfield cuprinde două tipuri de canale de televiziune. Unele, gratuite și necriptate, denumite în mod obișnuit „free to air”, pot fi captate de orice persoană care dispune de o antenă parabolică și de un receptor satelit, fără obligația de a se abona. Celelalte sunt criptate și nu pot fi urmărite decât după decodare, ceea ce necesită încheierea unui contract de abonament

6 — În Hotărârea din 7 decembrie 2006, SGAE (C-306/05, Rec., p. I-11519, punctul 30), Curtea a subliniat că, în timp ce Directiva 93/83 prevede numai o armonizare minimă a anumitor aspecte ale protecției drepturilor de autor și drepturilor conexe în cazul comunicării publice prin satelit sau retransmisiei prin cablu a unor emisiuni care provin din alte state membre, Directiva 2001/29 se aplică tuturor actelor de comunicare publică a operelor protejate.

7 — *Moniteur belge* din 27 iulie 1994, p. 19297. Legea menționată a intrat în vigoare la 1 august 1994.

8 — Elementul citat între paranteze a fost adăugat prin Legea din 22 mai 2005, care transpune în dreptul belgian Directiva 2001/29.

cu Airfield, care pune la dispoziția clienților săi un card care permite decodarea, denumit „smartcard”.

15. În vederea furnizării prestațiilor, Airfield a recurs la serviciile tehnice ale Canal Digitaal, societate olandeză care aparține aceluiași grup ca și Airfield și oferă servicii echivalente serviciilor acestuia pentru consumatorii din Țările de Jos.

16. Canal Digitaal a încheiat o convenție cu societatea SES Astra, care exploatează sistemul de satelit Astra, în temeiul căreia această societate închiriază Canal Digitaal capacități pentru televiziunea și radioul digitale prin acest satelit.

17. În plus, Canal Digitaal a încheiat un contract de prestări servicii cu Airfield prin care s-a angajat, începând cu 1 ianuarie 2006, să îi subînchirieze capacitățile închiriate cu privire la satelitul Astra pentru difuzarea programelor de televiziune și radiofonice în Belgia și în Luxemburg. În ceea ce privește difuzarea programelor de televiziune, Canal Digitaal se angajează să furnizeze servicii tehnice și, în special, difuzarea, multiplexarea (amestecul), compresia, criptarea și transmisia de date care sunt necesare pentru ca Airfield să poată difuza servicii de televiziune digitală în Belgia și în Luxemburg.

18. Pentru a oferi televiziune digitală prin satelit clienților săi din Flandra (Belgia), Airfield a încheiat de asemenea o serie de contracte cu organisme de radiodifuziune ale căror canale sunt incluse în pachetul său prin satelit. La nivel tehnic, modalitățile de colaborare cu aceștia din urmă diferă în funcție de modul de retransmisie a canalelor de televiziune în cauză. Instanța de trimitere distinge trei tipuri de transmitere a semnalelor purtătoare de programe prin satelit până la consumatorul din Belgia, și anume două moduri indirecte și un mod direct, precizându-se că, în toate situațiile, programele retransmise rămân neschimbate.

— Cele două moduri de retransmisie indirectă a canalelor de televiziune incluse în pachetul prin satelit

19. Potrivit celor două decizii de trimitere, în primul caz de retransmisie, denumită indirectă, desemnat ca fiind „situația 1”, organisme de radiodifuziune belgiene transmit, pe cale terestră, semnale necodate purtătoare ale programelor lor spre dispozitivele pe care Canal Digitaal le-a instalat în Belgia. În continuare, Canal Digitaal comprimă semnalele și le criptează pentru a le transmite, cu ajutorul unei bande largi, de la stația sa situată în Țările de Jos. Aceasta asigură legătura ascendentă a semnalelor cu satelitul Astra, după ce le-a supus codării. Cheia necesară publicului pentru vizionarea programelor

este încorporată într-un card de decodare care este pus la dispoziția Airfield de Canal Digitaal, apoi pus la dispoziția oricărui client care se abonează la Airfield.

20. Cel de al doilea tip de retransmisie indirectă, corespunzător „situației 3” descrise de instanța de trimitere, constă în faptul că organisme de radiodifuziune transmit Canal Digitaal semnalele purtătoare ale programelor lor printr-un alt satelit, de exemplu, Eutelsat, iar nu pe cale terestră. Canal Digitaal primește aceste semnale prin satelit, codate și inaccesibile publicului, în Țările de Jos sau în Luxemburg. Aceasta le decodează dacă este necesar, le recriptează și le transmite către satelitul Astra. Abonații Airfield pot decoda aceste semnale cu ajutorul unui card special furnizat de Canal Digitaal societății Airfield.

21. Airfield a încheiat contracte de furnizare de servicii de televiziune prin satelit, denumite „carriage agreements” [9], sau acorduri de livrare, cu organismele de radiodifuziune vizate de aceste două moduri de transmitere a semnalelor lor.

22. Potrivit contractelor menționate, Airfield închiriază respectivelor organisme capacități de transponder satelit în vederea difuzării de programe de televiziune la telespectatorii din Belgia, Țările de Jos și Luxemburg. Airfield garantează că a primit autorizarea din partea societății care exploatează satelitul Astra pentru a subînchiria asemenea capacități.

23. În plus, Airfield s-a angajat să recepționeze semnalul programelor de televiziune ale acestor organisme de la o locație centrală de legătură ascendentă, iar apoi să comprime acest semnal, să îl multiplexeze, să îl cripteze și să îl transmită satelitului pentru difuzare și recepție.

24. Pentru această închiriere și prestare de servicii, organismele de radiodifuziune plătesc o indemnizație societății Airfield. În ceea ce le privește, acestea îi acordă o autorizare pentru ca abonații operatorului de pachete de canale prin satelit să poată avea acces simultan, în Belgia, în Țările de Jos și în Luxemburg, la programele lor difuzate prin intermediul satelitului Astra.

25. În schimbul drepturilor acordate de organismele de radiodifuziune societății Airfield și puterii discreționare a acesteia de a relua programele de televiziune în oferta sa de pachete, aceasta din urmă trebuie să le plătească o remunerație pentru programele de televiziune primite de abonații săi pe teritoriul în cauză.

9 — Instanța de trimitere arată că i-a fost transmisă numai o versiune în limba engleză a contractelor menționate.

— Modul de retransmisie directă a canalelor de televiziune incluse în pachetul prin satelit

26. În acest caz, care corespunde „situației 2” prezentate de instanța de trimitere, retransmisia este denumită directă, întrucât aceasta se efectuează fără ajutorul tehnic al Airfield și al Canal Digitaal. Astfel, organismele de radiodifuziune criptează ele însele sau prin intermediul altor operatori decât Airfield semnalele purtătoare ale programelor lor în țara de origine și le transmit direct spre satelitul Astra. Semnalele respective sunt apoi transmise spre pământ. Contribuția Canal Digitaal se limitează la furnizarea de chei criptografice operatorilor, astfel încât să fie aplicate codurile corecte pentru a permite ulterior fiecărui abonat al Airfield vizionarea programelor cu ajutorul cardului său de decodare.

27. În privința acestui grup de organisme de radiodifuziune, Airfield a încheiat o altă categorie de contracte, denumite „heads of agreement”. Acestea prevăd că organismele respective oferă Airfield autorizarea pentru o recepție și o vizionare simultane de către abonații acestuia, în Belgia și în Luxemburg, a programelor de televiziune care sunt difuzate prin intermediul satelitului Astra.

28. În schimbul drepturilor acordate Airfield de organismele de radiodifuziune și puterii discreționare a Airfield de a relua programele de televiziune în oferta sa de pachete de canale, aceasta din urmă trebuie să le plătească o remunerație pentru programele de televiziune primite de abonații săi pe teritoriul în cauză.

IV — Acțiunile principale, întrebările preliminare și procedura în fața Curții

29. Sabam este o societate cooperativă belgiană care, în calitate de societate de gestiune, reprezintă autorii prin autorizarea utilizării, de către un terț, a operelor protejate și prin perceperea unei remunerații pentru această utilizare.

30. Agicoa [10] este o societate de gestiune colectivă belgiană care reprezintă producătorii belgieni și internaționali de opere audiovizuale pentru gestiunea drepturilor de autor și a drepturilor conexe asupra filmelor și a altor opere audiovizuale, cu excepția clipurilor video. În acest cadru, Agicoa percepe remunerațiile datorate acestor producători.

10 — Mai precis, Agicoa Belgium, reclamanta din acțiunea principală, își exercită activitatea în executarea mandatelor de gestiune care i-au fost încredințate atât de „asociația de gestiune colectivă internațională a operelor audiovizuale” (AGICOA), asociație de drept elvețian, cât și de beheersen belangenvennootschap voor audiovisuele producenten (BAVP), societate cooperativă cu răspundere limitată de drept belgian.

31. Sabam și Agicoa au considerat că Airfield, în calitate de entitate independentă de organismele de radiodifuziune, efectua o redifuzare a programelor de televiziune transmise deja de aceste organisme, în sensul Convenției de la Berna [11]. Acestea au apreciat că, din cauza acestei noi comunicări publice, Airfield trebuia să obțină o autorizare suplimentară în raport cu cea primită de organismele de radiodifuziune, în scopul utilizării repertoriilor de autori cu privire la care Sabam și, respectiv, Agicoa dețin drepturile.

32. În replică, Airfield și Canal Digitaal au susținut că nu procedau la o redifuzare, ci că s-ar limita să ofere publicului programe de televiziune prin satelit pe seama organismelor de radiodifuziune. Potrivit acestora, nu ar exista decât o primă și unică difuzare prin satelit, asigurată de chiar organismele de radiodifuziune, pentru care acestea ar face apel la serviciile Airfield și Canal Digitaal la nivel pur tehnic. Pârâtele au subliniat că numai organismele de radiodifuziune ar efectua o operațiune relevantă pentru perceperea drepturilor de autor, astfel cum este definită la articolele 49 și 50 din Legea privind dreptul de autor, care a transpus Directiva 93/83 în dreptul belgian.

33. Întrucât nu s-a putut ajunge la niciun acord, Sabam a introdus o cerere de chemare în judecată împotriva Airfield și Canal Digitaal (cauza C-431/09), în timp ce Agicoa a introdus o cerere de chemare în judecată împotriva Airfield (cauza C-432/09), în temeiul Legii privind dreptul de autor, în fața președintelui rechtbank van eerste aanleg te Brussel (Tribunalul de Primă Instanță din Bruxelles). Acesta din urmă a considerat că Airfield și Canal Digitaal încălcaseră drepturile de autor și drepturile conexe, a căror gestiune este asigurată de Sabam și de Agicoa, comunicând telespectatorilor care se abonează la programele Airfield opere protejate care fac obiectul repertoriului fiecăreia dintre reclamante fără a fi obținut autorizarea prealabilă a acestora.

34. Airfield și Canal Digitaal au sesizat instanța de trimitere în apel. Considerând că nu era în măsură să răspundă în mod clar la problemele de interpretare și de aplicare a dreptului comunitar invocate în cadrul celor două litigii cu care a fost sesizată, hof van beroep te Brussel a hotărât să suspende judecarea cauzelor și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare, care sunt formulate în mod identic în cauzele C-431/09 și C-432/09:

„1) Directiva 93/83 se opune ca operatorul unei televiziuni digitale prin satelit să fie obligat să obțină o autorizare din partea titularilor drepturilor în cazul unei operațiuni prin care un organism de radiodifuziune furnizează semnalele sale purtătoare de programe fie pe cale terestră, fie pe calea unui semnal codat transmis prin satelit către un operator de televiziune digitală prin satelit, independent

11 — Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice (actul de la Paris din 24 iulie 1971), astfel cum a fost modificată la 28 septembrie 1979 (denumită în continuare „Convenția de la Berna”).

de acest organism de radiodifuziune, care codează aceste semnale prin intermediul unei societăți afiliate și care asigură legătura cu un satelit, iar ulterior, cu autorizarea din partea organismului de radiodifuziune, aceste semnale sunt transmise printr-o legătură ascendentă ca element al unui pachet de canale de televiziune și, prin urmare, în mod grupat, către abonații operatorului de televiziune prin satelit, care pot urmări programele în mod simultan și nealterat cu ajutorul unui card de decodare sau al unui smartcard pus la dispoziție de operatorul televiziunii prin satelit?

2) Directiva 93/83 se opune ca operatorul unei televiziuni digitale prin satelit să fie obligat să obțină o autorizare din partea titularilor drepturilor în cazul unei operațiuni prin care un organism de radiodifuziune furnizează semnalele sale purtătoare de programe în conformitate cu instrucțiunile unui operator de televiziune digitată prin satelit, independent de acest organism de radiodifuziune, iar ulterior, cu autorizarea din partea organismului de radiodifuziune, aceste semnale sunt transmise printr-o legătură ascendentă ca element al unui pachet de canale de televiziune și, prin urmare, în mod grupat, către abonații operatorului de televiziune prin satelit, care pot urmări programele în mod simultan și nealterat cu ajutorul unui card de decodare sau al unui smartcard pus la dispoziție de operatorul televiziunii prin satelit?"

35. Prin Ordonanța președintelui Curții din 6 ianuarie 2010, cauzele C-431/09 și C-432/09 au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

36. Observații scrise și orale, precum și răspunsuri scrise la problemele ridicate de Curte în vederea clarificării situației de fapt au fost furnizate de Airfield și de Canal Digitaal, împreună, de Sabam, precum și de Agicoa. Comisia Europeană a prezentat atât observații scrise, cât și observații orale. Guvernul finlandez a depus numai observații scrise.

V — Analiză

A — *Cu privire la admisibilitate*

37. Cu titlu introductiv, Agicoa afirmă că Directiva 93/83 nu s-ar aplica acțiunii principale și că, în consecință, cele două întrebări preliminare ar fi inadmisibile, interpretarea

solicitată nefiind utilă instanței de trimitere pentru a-i permite să se pronunțe cu privire la diferendul pe care a fost chemată să îl soluționeze [12]. Aceasta susține că ar trebui, dimpotrivă, să se aplice dispozițiile articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29 coroborate cu dispozițiile articolului 11a alineatul (1) punctul (ii) din Convenția de la Berna [13].

38. În susținerea pretențiilor sale, Agicoa subliniază, în primul rând, că grupul de lucru privind difuzarea de programe prin satelit [14] a preconizat, în cadrul reuniunii din 6 mai 2003 [15], să stabilească o distincție clară între „operatorul de pachete prin satelit [și] organismul de radiodifuziune, în măsura în care activitatea sa este constituirea unui pachet de servicii într-un stat membru", astfel cum ar fi cazul lui Airfield în speță. Aceasta deduce de aici, fără alte explicații, că ar fi, așadar, inoperant să se invoce noțiunea „comunicare publică prin satelit" și că, în consecință, Curtea nu ar trebui să răspundă la întrebările care i-au fost adresate.

39. Pe de altă parte, Agicoa invocă faptul că acțiunea principală care o privește nu ar face obiectul domeniului de aplicare material al Directivei 93/83, întrucât nu ar fi vorba despre un satelit în sensul articolului 1 din aceasta [16].

40. În sfârșit, Agicoa apreciază că Directiva 93/83 nu se poate aplica pentru simplul fapt că în speță nu ar exista caracterul transfrontalier prevăzut de Directiva 93/83 sau, cel puțin, că acest element nu ar fi fost precizat niciodată de Airfield.

41. În ceea ce privește primul motiv, potrivit căruia întrebările adresate nu ar avea nicio legătură cu obiectul fiecăreia dintre acțiunile principale sau ar fi ipotetice, amintim că, în cadrul procedurii de trimitere preliminară, instanța națională este, luând în considerare particularitățile cauzei, cea mai bine plasată

12 — În această privință Agicoa face trimitere la Hotărârea din 22 ianuarie 2002, Canal Satélite Digital (C-390/99, Rec., p. I-607, punctul 19), și la Hotărârea din 5 februarie 2004, Schneider (C-380/01, Rec., p. I-1389, punctul 22), în care se arată, conform unei jurisprudențe constante, că „refuzul de a se pronunța asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională este posibil numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului comunitar nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul acțiunii principale, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt sau de drept necesare pentru a răspunde în mod util întrebărilor care i-au fost adresate".

13 — „Autorii de opere literare și artistice beneficiază de dreptul exclusiv de a autoriza: […] (ii) orice comunicare publică, fie prin cablu, fie fără cablu, a operei radiodifuzate, atunci când această comunicare este realizată de un alt organism decât cel de origine."

14 — Procesul-verbal al primei reuniuni a respectivului grup de lucru, din 28 noiembrie 2002, amintește că „[c]onsultarea operatorilor economici în cauză […] fusese anunțată în Raportul privind aplicarea [Directivei 93/83]". Acest proces-verbal este accesibil pe site-ul internet al Comisiei: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/satellite-cable/working-group-satellite_fr.pdf

15 — Procesul-verbal al celei de a doua reuniuni, accesibil pe site-ul internet al Comisiei: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/satellite-cable/working-group-satellite-05-03_fr.pdf

16 — Noțiune pe care articolul menționat o definește ca fiind „orice satelit care operează în benzi de frecvență care, conform legislației privind telecomunicațiile, sunt rezervate difuzării de semnale pentru a fi recepționate de către public sau comunicării individuale private". A se vedea în această privință punctul 33 și următoarele din Concluziile avocatului general Tizzano prezentate în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Lagardère Active Broadcast (C-192/04, Rec., p. I-7199).

pentru a aprecia atât necesitatea trimiterii amintite pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții [17]. În cazul în care acestea au ca obiect interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe, dat fiind că, potrivit unei jurisprudențe constante, întrebările care sunt adresate de instanța națională beneficiază de o prezumție de pertinență [18].

42. În speță, nu se poate susține, fără o demonstrație care să permită susținerea acestei teze, că nu este util pentru soluționarea acțiunilor principale să se răspundă la întrebările pe care instanța de trimitere a apreciat în același timp atât necesar, cât și relevant din punct de vedere juridic să le formuleze pentru a stabili cum să pună în aplicare dreptul în vigoare în Regatul Belgiei, în special Legea privind dreptul de autor, în raport cu cerințele Directivei 93/83, amintindu-se că aceasta a fost transpusă în statul membru în cauză prin legea menționată, astfel cum se subliniază în decizia de trimitere.

43. Nici cel de al doilea și cel de al treilea argument avansate de Agicoa nu sunt fundamentate. De altfel, în ceea ce privește acest din urmă argument, din jurisprudență reiese că problematica privind lipsa caracterului transfrontalier [19] nu face obiectul unei excepții de inadmisibilitate, ci al unei chestiuni de fond [20]. De altfel, nu considerăm că în speță toate elementele acțiunii principale sunt limitate în interiorul unui stat membru [21]. Prin urmare, cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare nu poate fi declarată inadmisibilă nici pe acest temei.

44. Pe de altă parte, în ședință, reprezentantul Comisiei a afirmat că regretă că hof van beroep te Brussel nu a fost mai explicit cu privire la situațiile de fapt aflate la originea celor două acțiuni principale. Acesta a arătat că abia la citirea comentariilor părților din acțiunea principală, Comisia luase pe deplin cunoștință de împrejurările cauzei și că aceasta dorea, așadar, să își completeze observațiile

17 — A se vedea Hotărârea din 21 octombrie 2010, Padawan (C-467/08, Rep., p. I-10055, punctul 21 și urm., precum și jurisprudența citată), și punctul 48 și urm. din Concluziile avocatului general Trstenjak prezentate în cauza amintită.

18 — Prezumție reamintită recent de Curte în Hotărârea din 12 octombrie 2010, Rosenbladt (C-45/09, Rep., p. I-9391, punctul 33).

19 — Precizăm că această problematică a fost evocată de grupul de lucru privind difuzarea de programe prin satelit în timpul celei de a doua reuniuni, organizate în 2003. Astfel, fragmentul citat de Agicoa, menționat mai sus, continuă astfel: „[î]n această privință, serviciile Comisiei au amintit că numai activitățile care au o dimensiune transfrontalieră puteau fi luate în considerare în cadrul [Directivei 93/83] și că activitatea de retransmisie de canale naționale de către un operator de pachete prin satelit pentru a fi recepționate de public în cadrul frontierelor naționale nu putea intra sub incidența domeniului de aplicare al directivei menționate, întemeiată pe articolele 43 și 49 din Tratatul CE privind libertatea de stabilire și libera prestare a serviciilor".

20 — Hotărârea din 13 ianuarie 2000, TK Heimdienst (C-254/98, Rec., p. I-151, punctele 14 și 15).

21 — Astfel, potrivit celor două decizii de trimitere, operatorul de pachete de canale prin satelit este o societate belgiană, care colaborează cu o societate olandeză, semnalele purtătoare de programe sunt recepționate atât în Țările de Jos, cât și în Luxemburg, iar programele difuzate prin satelit provin din mai multe state membre ale Uniunii și pot fi vizionate de publicul stabilit pe teritorii diferite, în special în Belgia și în Luxemburg.

scrise [22]. Prin urmare, este permis să se ridice întrebarea dacă fiecare dintre cererile de pronunțare a unei hotărâri preliminare a fost formulată într-un mod suficient de precis pentru a se putea pronunța Curtea.

45. Având în vedere elementele furnizate inițial Curții și având în vedere elementele aduse ulterior la cunoștința sa în cadrul procedurii scrise și al procedurii orale, considerăm că instanța de trimitere a definit în conformitate cu cerințele Curții [23] cadrul factual în care se inserează întrebările pe care le-a adresat. Astfel, contextul de fapt este descris de hof van beroep te Brussel într-un mod, desigur, relativ complex, dar care nu este echivoc astfel încât să poată induce în eroare cititorul. Dificultatea evocată de Comisie provine, în opinia noastră, din presupunerea reținută de aceasta, potrivit căreia litigiile în discuție nu puteau privi decât o singură formă de activitate.

46. În consecință, considerăm că este necesar să se răspundă la întrebările preliminare amintite mai sus, astfel cum sunt adresate Curții, în raport, așadar, cu dispozițiile Directivei 93/83.

47. Propunerile pe care le vom formula în acest sens, după câteva observații generale, vor urma distincția operată de instanța de trimitere, pe de o parte, între modurile de transmisie potrivit cărora organismele de radiodifuziune retransmit semnalele purtătoare de programe de televiziune spre satelit cu concursul Airfield și al Canal Digital (prima întrebare preliminară) și, pe de altă parte, modul potrivit căruia acestea emit programele fără ajutorul acestui operator de pachete de canale prin satelit și al societății afiliate (a doua întrebare preliminară), în conformitate cu împrejurările care au fost descrise în expunerea faptelor aflate la originea acțiunilor principale.

B — *Observații introductive*

48. Astfel cum subliniază instanța de trimitere pentru a-și motiva dubla cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, prin adoptarea articolului 1 alineatul (2) literele (a)-(c) din Directiva 93/83, legiuitorul a intenționat să definească noțiunea „comunicare publică prin satelit” prevăzută de directivă, noțiune care face obiectul prezentei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare, în

22 — Comisia a arătat că, întrucât avea rezerve cu privire la problema dacă difuzările operate de Airfield erau transmisii inițiale, astfel cum apreciase în înscrisurile sale, sau, dimpotrivă, retransmisii, nu intenționa să își modifice poziția inițială pentru cazul în care instanța de trimitere ar aprecia că este vorba în speță despre transmisii inițiale, ci să adauge elemente pentru a răspunde și cu privire la cealaltă ipoteză.

23 — Și anume, potrivit unei jurisprudențe constante (printre altele, Hotărârea din 6 martie 2007, Placanica și alții, C-338/04, C-359/04 și C-360/04, Rep., p. I-1891, punctul 34 și jurisprudența citată), astfel încât nu numai Curtea este în măsură să dea răspunsuri utile pentru soluționarea acțiunilor principale, dar și guvernele statelor membre, precum și celelalte părți interesate au avut posibilitatea de a depune observații, în conformitate cu articolul 23 din Statutul Curții de Justiție.

vederea instituirii securității juridice la nivel comunitar.

49. Astfel, din Considerentul (14) al Directivei 93/83 reiese că obiectivul articolului menționat este de a depăși incertitudinea juridică referitoare la drepturile de dobândit, care împiedică transmisia transfrontalieră a programelor prin satelit [24]. În plus, definiția acestei noțiuni „la nivel comunitar" a devenit necesară pentru a evita aplicarea cumulativă a mai multor legislații naționale în cazul aceluiași act de radiodifuziune, ținând seama de impactul teritorial extins pe care o difuzare prin satelit îl poate avea [25].

50. Articolul 1 alineatul (2) oferă o definiție foarte precisă a „comunicării publice prin satelit" în sensul Directivei 93/83, care indică de asemenea locul actului de comunicare prin reținerea ca punct unic de legătură a țării de origine a difuzării, fără a face trimitere la dreptul statelor membre. Această noțiune autonomă, cu alte cuvinte, proprie dreptului Uniunii, trebuie să facă, așadar, obiectul unei interpretări uniforme. Potrivit unei jurisprudențe constante [26], o asemenea noțiune trebuie interpretată nu numai având în vedere toți termenii utilizați în dispoziția în cauză, dar și în conformitate cu obiectivele sale [27], amintite mai sus, și în lumina contextului acesteia, în special, cu privire la existența în materie a unor convenții internaționale și a unor acte conexe ale dreptului Uniunii, precum Directiva 2001/29 [28].

51. În cadrul prezentei cauze, instanța de trimitere ridică, în esență, problema dacă, în ipotezele difuzărilor de programe televizate, astfel cum sunt definite prin intermediul celor două întrebări preliminare, care implică într-un mod mai mult sau mai puțin important un operator de pachete de canale prin satelit, trebuie să se considere că există:

— o comunicare publică prin satelit unică și imputabilă numai organismului de radiodifuziune, care ar fi, așadar, singurul

24 — Obiectivul amintit figurează de asemenea în considerentul (5) al Directivei 93/83.

25 — A se vedea propunerea Comisiei aflată la originea Directivei 93/83 [COM(91) 276 final, p. 33 și urm.], Raportul Comisiei privind aplicarea acestei directive [COM(2002) 430 final, în special p. 6-8], precum și Hotărârea din 3 februarie 2000, Egeda (C-293/98, Rec., p. I-629, punctele 15, 20 și 21), și Hotărârea din 14 iulie 2005, Lagardère Active Broadcast, citată anterior (punctul 42).

26 — A se vedea jurisprudența citată în Hotărârea Padawan, citată anterior (punctul 31 și urm.), și Concluziile avocatului general Trstenjak prezentate în această cauză, ale cărei considerații ni se pare că pot fi transpuse în speță.

27 — A se vedea, de exemplu, Hotărârea Lagardère Active Broadcast (citată anterior, punctul 26 și urm.).

28 — A se vedea printre altele Convenția de la Berna și Tratatul privind dreptul de autor, adoptat la Geneva la 20 decembrie 1996 de Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (denumit în continuare „Tratatul OMPI privind dreptul de autor"). Cu privire la aceste legături care există între noțiunea „comunicare publică" conținută în aceste texte și aceeași noțiune în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29, a se vedea punctul 35 și urm. din Concluziile avocatului general Sharpston prezentate în cauza SGAE (citată anterior), precum și punctul 127 și urm. din Concluziile avocatului general Kokott prezentate în cauza Football Association Premier League și alții (C-403/08, Rep., p. I-9083).

care trebuie să obțină drepturile de autor aferente programelor astfel difuzate,

— sau, dimpotrivă, două comunicări publice prin satelit distincte, prima de la organismul de radiodifuziune spre publicul transmisiei inițiale și o a doua de la operatorul de pachete de canale prin satelit spre publicul constituit din abonații săi [29], ceea ce ar implica faptul ca drepturile de autor să fie respectate pentru fiecare dintre aceste operațiuni.

52. De la bun început, subliniem că trebuie înlăturat riscul unor neînțelegeri legate de noțiunea de difuzare simultană. Spre deosebire de o difuzare amânată, o asemenea retransmisie, calificată de asemenea ca „redifuzare directă", astfel cum a precizat Sabam în cadrul ședinței, este efectuată în paralel, prin urmare, în același timp și cu același conținut ca și difuzarea inițială de programe, denumită „transmisie inițială" potrivit Directivei 89/552 [30], care are strânse legături cu Directiva 93/83. În pofida caracterului lor simultan, iar nu succesiv, aceste două difuzări trebuie să fie distinse în ceea ce privește drepturile de autor care pot rezulta [31].

53. În ședință, Comisia a afirmat că a avut în vedere în cadrul observațiilor sale scrise situația unei eventuale difuzări inițiale a programelor efectuate direct de Airfield, a cărei activitate, alimentată de simpli producători de material difuzabil, ar fi, în acest caz, asimilabilă activității unui organism de radiodifuziune și care ar trebui, fără nicio îndoială, să obțină o autorizare din partea autorilor pentru a efectua o comunicare publică prin satelit în acest caz. Totuși, având în vedere modul de redactare a întrebărilor preliminare adresate Curții, considerăm că ipoteza reținută de instanța de trimitere este cu totul alta, și anume exclusiv cea a unei retransmisii directe

29 — Subliniem că articolul 3 alineatul (2) din Directiva 93/83, referitor la „dobândirea drepturilor de difuzare", prevede că „un stat membru poate prevedea ca un contract colectiv încheiat între o societate de gestiune colectivă și un organism de radiodifuziune sau televiziune pentru o anumită categorie de opere să poată fi extins la titularii de drepturi din aceeași categorie care nu sunt reprezentați de societatea de gestiune colectivă, cu condiția […] ca comunicarea publică prin satelit să aibă loc în același timp cu difuzarea pe cale terestră de către același difuzor […]". În acest cadru, organismul de radiodifuziune nu va beneficia de sistemul evocat decât dacă a avut loc o transmisie inițială în paralel cu comunicarea publică prin satelit.

30 — Articolul 1 litera (a) din Directiva 89/552, în versiunea aplicabilă la momentul adoptării Directivei 93/83, avea următorului cuprins: „[î]n sensul prezentei directive: […] «transmisie televizată» înseamnă transmisia inițială, prin cablu sau pe cale aeriană, inclusiv transmisia prin satelit, într-o formă codată sau necodată, a programelor de televiziune, în vederea recepționării acestora de către public. Aceasta include comunicarea programelor între diferite întreprinderi, în scopul transmiterii lor finale către public […]". Pe de altă parte, considerăm că Directiva 93/83 nu se aplică numai transmisiilor inițiale, amintindu-se că aceasta privește și retransmisia prin cablu.

31 — A se compara cu articolul 1 alineatul (3) din Directiva 93/83, privind difuzarea prin cablu, care prevede că, „[î]n înțelesul prezentei directive, «retransmisie prin cablu» înseamnă retransmiterea simultană, nealterată și integrală, prin cablu sau printr-un sistem de difuzare prin unde ultrascurte pentru recepționarea de către public a unei transmisii inițiale pornind din alt stat membru, cu sau fără fir, în special prin satelit, de emisiuni de televiziune sau de radio destinate captării de către public".

realizate de Airfield, care o dublează pe cea efectuată iniţial şi în paralel de un organism de radiodifuziune. Astfel, aceste două întrebări precizează că vizionarea programelor de către abonaţii Airfield se efectuează „simultan şi nealterat", ceea ce lasă să se înţeleagă că acestea sunt accesibile în acelaşi timp cu programele, accesibile prin intermediul unui alt sistem de difuzare decât al Airfield, care sunt emise de organismul de radiodifuziune care „furnizează" acestuia din urmă.

54. În cadrul acţiunilor principale, este evident că organismul de radiodifuziune şi operatorul de pachete de canale prin satelit sunt operatori distincţi pe plan structural şi economic, dar sunt şi pe plan juridic, şi anume în privinţa exploatării operelor protejate prin dreptul de autor? Miza răspunsului care urmează a fi dat este importantă, întrucât, în primul caz de mai sus, autorii, graţie dreptului lor de a autoriza sau de a interzice exploatarea, vor percepe o singură remuneraţie, plătită de organismele de radiodifuziune, în timp ce în al doilea caz, aceştia vor beneficia în plus de o remuneraţie plătită de operatorul de pachete de canale prin satelit.

55. Observăm că guvernul finlandez apreciază că dispoziţiile Directivei 93/83 nu permit să se răspundă la întrebările adresate în cele două decizii de trimitere preliminară şi că este necesară referirea la legislaţiile statelor membre, în conformitate cu Hotărârea Egeda [32], pentru a stabili care entitate efectuează o „comunicare publică prin satelit" şi trebuie, aşadar, să obţină autorizarea din partea autorilor de programe de televiziune. Nu împărtăşim acest punct de vedere întrucât din lucrările pregătitoare reiese că articolul 1 din Directiva 93/83 avea ca obiect să stabilească în acelaşi timp care act de difuzare de programe constituie o comunicare publică prin satelit şi cine este răspunzător de un asemenea act, ceea ce determină pentru această persoană necesitatea de a obţine drepturile de exploatare [33].

C — Cu privire la autorizarea care trebuie obţinută în cadrul unei retransmisii indirecte a canalelor de televiziune incluse în pachetul prin satelit

56. Prin intermediul primei sale întrebări preliminare, hof van beroep te Brussel solicită, în esenţă, să se stabilească dacă Directiva 93/83 se opune ca un operator de pachete de canale prin satelit să fie obligat să obţină o autorizare din partea titularilor de drepturi referitoare la comunicarea de opere protejate în cadrul unei retransmisii indirecte a canalelor de televiziune realizate de un organism de radiodifuziune, în împrejurări precum cele din acţiunile principale.

32 — Citată anterior (punctul 25 şi urm.). A se vedea în această privinţă şi Hotărârea SGAE, citată anterior (punctul 30).

33 — A se vedea Propunerea iniţială de directivă, COM(91) 276 final, p. 33, punctul 3, şi Propunerea modificată de directivă, COM(92) 526 final, în special p. 7.

57. Caracterul indirect al operațiunilor în cauză [34] se referă la faptul că organismul de radiodifuziune furnizează semnalele purtătoare de programe, fie pe cale terestră, fie prin satelit cu criptare, nu singur, ci prin intermediul Airfield, despre care instanța de trimitere precizează că este independent de organismul menționat. În mod concret, acest operator de televiziune prin satelit codează semnalele prin intermediul unei societăți afiliate, și anume Canal Digitaal, și asigură legătura ascendentă cu satelitul Astra.

58. Pentru a răspunde la întrebările adresate, trebuie să se amintească faptul că articolul 2 din Directiva 93/83 prevede că autorul unei opere protejate prin drepturile al căror titular este deține competența exclusivă de a autoriza comunicarea publică prin satelit a operei respective. În speță, dispozițiile relevante ale Directivei 93/83 sunt cele prevăzute la articolul 1 alineatul (2) literele (a) și (c), care definește noțiunea „comunicare publică prin satelit” în sensul acesteia.

59. Modul de redactare a acestor dispoziții arată că trebuie luate în considerare mai multe criterii pentru ca operațiunea în cauză să poată fi calificată drept „comunicare publică prin satelit” care determină necesitatea unei autorizări din partea titularului drepturilor aferente operei difuzate.

60. Părțile din acțiunea principală sunt de acord cu privire la seria de elemente pe care Curtea ar trebui să le examineze, însă acestea au păreri diferite în ceea ce privește răspunsul care trebuie dat la întrebările preliminare. Pe de o parte, Airfield și Canal Digitaal apreciază că Directiva 93/83 se opune instituirii unei obligații a operatorului de pachete de canale prin satelit de a obține o autorizare specifică din partea autorilor de programe, pentru motivul că intervenția acestuia ar constitui simple servicii tehnice. Pe de altă parte, Agicoa și Sabam susțin contrariul, subliniind că o „comunicare publică prin satelit” este efectuată nu numai de organismele de radiodifuziune, ci și de respectivul operator de pachete de canale prin satelit.

61. De la bun început, observăm că noțiunea „semnale purtătoare de programe” în sensul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 93/83 nu ridică probleme. Astfel, nu există nicio îndoială cu privire la faptul că semnalele vizate de acțiunile principale pot fi calificate ca atare.

62. Agicoa și Sabam invocă faptul că semnalele respective ar fi destinate operatorului de pachete de canale prin satelit, iar nu

34 — Și anume „situațiile 1 și 3”, care sunt prezentate de instanța de trimitere, spre deosebire de „situația 2”, al cărei conținut a fost amintit mai sus, în secțiunea destinată situației de fapt.

publicului ca atare, în timp ce potrivit Airfield și Canal Digitaal, operatorul în cauză nu ar emite pentru public, în special în etapa de legătură ascendentă.

63. Din jurisprudență reiese că noțiunea „public" prevăzută la articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/83 face trimitere la „publicul larg", spre deosebire de profesioniști [35]. Prin urmare, trebuie să se excludă din calificarea drept „comunicare publică prin satelit" partea actelor de retransmisie care corespunde captării semnalelor de către un profesionist precum Airfield. Ipoteza avută în vedere de instanța de trimitere este cea a operatorului care începe prin furnizarea semnalelor purtătoare de programe de către un organism de radiodifuziune, urmând ca abonații operatorului de televiziune prin satelit să poată în final să vizioneze programele respective în întregime, fără amânare sau alterare. În opinia noastră, numai publicul în cauză, chiar dacă numai potențial [36], este relevant în raport cu întrebarea preliminară.

64. În speță, publicul afectat de activitatea Airfield este cel constituit din persoanele care au încheiat un abonament cu acesta. Organismul de radiodifuziune poate foarte bine să fi țintit un public diferit de acesta din urmă, cu precizarea că niciunul dintre organismele ale căror programe sunt reluate în pachetul Airfield nu rezervă în exclusivitate acestuia distribuția semnalelor sale. Or, această abordare, care privește existența unui „public nou", a fost reținută de Curte în Hotărârea SGAE, citată anterior, referitor la noțiunea „comunicare publică prin satelit", astfel cum este prevăzută la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29 [37], care urmărește să înlocuiască în substanța sa articolul 2 din Directiva 93/83 [38]. În speță, este permis să se considere că este necesar să se disocieze comunicarea publică realizată inițial de organismul de radiodifuziune, care poate fi captată în mod gratuit de orice persoană care dispune de un mijloc de acces adecvat, de cea realizată de operatorul de pachete de canale prin satelit, care este accesibilă numai abonaților cărora le-a fost furnizat un card de decodare. Întrucât publicul

35 — Cu privire la noțiunea „public" în sensul Directivei 93/83, a se vedea Hotărârea Lagardère Active Broadcast (citată anterior, punctul 31 și urm.), care citează Hotărârea din 2 iunie 2005, Mediakabel (C-89/04, Rec., p. I-4891, punctul 30), privind interpretarea acestei noțiuni în sensul Directivei 89/552. Curtea s-a referit la aceste două hotărâri pentru interpretarea aceleiași noțiuni, în sensul Directivei 2001/29, în Hotărârea SGAE, citată anterior (punctul 37 și urm.).

36 — Nu prezintă importanță împrejurarea dacă programele difuzate sunt vizualizate efectiv sau nu, cu toate că, în ceea ce privește o carte, simplul act de lectură potențial contează pentru a justifica perceperea drepturilor de autor în cazul vânzării.

37 — În Hotărârea SGAE, citată anterior (punctul 40 și urm.), Curtea, întemeindu-se pe dispozițiile Convenției de la Berna, subliniază că „transmiterea [de opere comunicate prin intermediul aparatelor de televiziune instalate în camere de hotel] se realizează către un public distinct de publicul vizat de actul de comunicare inițială a operei, și anume către un public nou". Întrucât captarea de emisiuni în cauză se realizează pentru un auditoriu mai vast printr-un act independent prin care opera emisă este comunicată unui nou public, această recepție publică se circumscrie unui drept exclusiv al autorului de a o autoriza. A se vedea și Ordonanța din 18 martie 2010, Organismos Sillogikis Diacheirisis Dimiourgon Theatrikon kai Optikoakoustikon Ergon (C-136/09, punctul 38 și urm.), precum și Concluziile avocatului general Kokott prezentate în cauza Football Association Premier League și alții, citate anterior (punctele 118 și urm.).

38 — A se vedea în acest sens Hugenholtz, B., „Nouvelle lecture de la Directive Satellite-Câble: passé, présent, avenir", *Convergence, droit d'auteur et télévision transfrontière*, IRIS Plus 2009-8, Observatoire européen de l'audiovisuel, Strasbourg, p. 10, care arată că articolul 3 din Directiva 2001/29 prevede un drept de comunicare publică formulat în termeni atât de generali, încât înglobează, după toate probabilitățile, actele de radiodifuziune prin satelit. Observăm de asemenea că considerentul (23) al directivei menționate prevede că acest drept trebuie înțeles în sens larg și include orice transmisie sau retransmisie către un public care nu este prezent în locul de proveniență a comunicării, în special radiodifuziunea.

acestora este diferit, interesele economice ale acestor doi operatori, care sunt independenți, potrivit dispozițiilor deciziei de trimitere, sunt de asemenea distincte [39].

65. În cadrul ședinței, Airfield a admis că o autorizare specială din partea autorilor, și, în consecință, o altă remunerație în beneficiul acestora, ar fi necesară în ipoteza, neverificată în speță, în care retransmiterea pe care o efectuează ar fi decalată în timp în raport cu cea efectuată de organismele de radiodifuziune. Cu toate acestea, astfel cum s-au exprimat Sabam și Comisia, prezintă o importanță redusă faptul că difuzarea de către operatorul de pachete de canale prin satelit este amânată sau, precum în acțiunile principale, simultană. Criteriul esențial, întrucât este vorba despre acte de exploatare separate, este că Airfield a acționat având un public țintă special, și anume publicul vizat în mod specific prin intermediul grupului de programe, ceea ce oferă o valoare economică adăugată operatorului de pachete de canale prin satelit.

66. Airfield definește publicul propriu prin formarea pachetelor de canale de televiziune, care sunt, prin definiție, un alt produs audiovizual decât canalele individuale care le compun. Astfel cum a arătat Comisia în ședință, ar putea fi vorba fie despre o transmisie inițială realizată de Airfield, fie de o redifuzare, dar, în ambele cazuri, operatorul de pachete de canale prin satelit trebuie să aibă propria autorizare care provine de la titularii drepturilor de autor. Singura excepție admisibilă, în opinia noastră, ar fi cea care privește cazul în care, potrivit unui acord contractual încheiat cu autorii și conform legislației naționale [40], organismul de radiodifuziune ar fi putut ceda autorizația operatorului de pachete de canale prin satelit care efectuează o retransmisie simultană. Or, această posibilitate pare exclusă în speță, având în vedere indicațiile oferite în cadrul ședinței de Sabam, care a precizat că contractele generale de autorizare și de remunerare pe care le-a încheiat cu respectivele organisme de radiodifuziune impuneau ca acestea să asigure ele însele difuzarea operelor protejate și excludeau în mod expres posibilitatea pentru acestea din urmă de a recurge la un terț pentru distribuirea sau redifuzarea programelor care fac obiectul autorizării care le-a fost acordată de titularii drepturilor de autor.

39 — Cu privire la luarea în considerare a actelor autonome de exploatare efectuate de un operator și avantajul care rezultă pentru acesta, a se vedea punctele 56, 57 și 64 din Concluziile avocatului general Sharpston prezentate în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea SGAE, citată anterior, care se referă la poziția adoptată în această privință de avocatul general La Pergola în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Egeda, citată anterior. Caracterul lucrativ al comunicării a fost reținut de Curte în Hotărârea SGAE, citată anterior (punctul 44).

40 — A se vedea considerentul (15) al Directivei 93/83.

67. După ce au subliniat că Directiva 93/83 nu definește în mod clar noțiunea „actul de introducere, sub controlul și responsabilitatea organismului de radiodifuziune sau televiziune" în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (a) din directiva menționată, Airfield și Canal Digitaal consideră că intervin în calitate de simpli subcontractanți, oferind numai un sprijin tehnic organismelor de radiodifuziune, întrucât ele însele nu ar hotărî nici conținutul programelor emise, nici momentul difuzării acestora [41].

68. În cadrul ședinței, Comisia a apreciat că operatorul de pachete de canale prin satelit acționa totuși ca un organism de radiodifuziune prin faptul că acesta oferă cel puțin instrucțiuni și operează un grup de canale de televiziune. Agicoa și Sabam combat de asemenea analiza societăților Airfield și Canal Digitaal, pentru motivul că acestea din urmă joacă un rol de „facilitatori" în privința organismelor de radiodifuziune cu care au fost încheiate contracte.

69. Observăm că, în speță, potrivit primei sale întrebări preliminare, instanța de trimitere pornește de la premisa că „[o]rganismul de radiodifuziune furnizează semnalele sale purtătoare de programe [...] către un operator de televiziune digitală prin satelit". Rezultă de aici că organismul respectiv pare a fi la originea procesului de comunicare. Rămâne de stabilit dacă acesta, iar nu Airfield, îndeplinește „actul de introducere" relevant al unei comunicări publice prin satelit, în sensul Directivei 93/83, sau dacă se limitează, în calitate de simplu producător de material difuzabil, să furnizeze conținutul audiovizual a cărui difuzare prin satelit este executată din punct de vedere juridic și tehnic sub controlul Airfield și Canal Digitaal.

70. În opinia noastră, răspunsul se găsește în contractele de livrare pe care Airfield le-a încheiat cu organismele de radiodifuziune. Astfel, reiese din cuprinsul alineatului 7.2 din contractul tip „carriage agreement" depus la dosar că Airfield are puterea discreționară de a selecționa programele de televiziune pe care intenționează să le includă în oferta sa pe un întreg teritoriu sau pe o parte a acestuia, acest avantaj fiind obținut în schimbul unei remunerații. Prin urmare, acest operator de pachete de canale prin satelit definește conținutul a ceea ce este transmis în legătura ascendentă. În consecință, în calitate de responsabil al comunicării publice, acesta trebuie să obțină o autorizare din partea titularilor de drepturi.

71. Amintim că efectul util al articolului 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 93/83 este de a defini actul de exploatare relevant din punctul de vedere al drepturilor de autor, în contextul difuzării de programe prin satelit. Soluția adoptată de legiuitorul comunitar nu are sens decât în cazul în care comunicarea publică prin satelit este înțeleasă ca un lanț cauzal unic și închis care constă într-un act

41 — Criteriile cu privire la o decizie univocă în raport cu conținutul și cu difuzarea sunt efectiv importante având în vedere lucrările pregătitoare ale Directivei 93/83 [a se vedea COM(91) 276 final, p. 33 și urm., precum și COM(92) 526 final, p. 7).

de introducere a semnalelor, urmat de o legătură ascendentă cu satelitul, apoi de o legătură descendentă, totul sub responsabilitatea și controlul organismului de radiodifuziune care a efectuat transmisia inițială.

72. Comisia a subliniat, în cadrul observațiilor scrise, că, ținând seama de obiectivul securității juridice prevăzut de Directiva 93/83, este necesar ca aplicabilitatea dispozițiilor sale să nu depindă de riscurile tehnice legate de satelit. Din jurisprudența Curții reiese că este necesar ca sistemul de difuzare să fie închis, în sensul că publicul nu trebuie să aibă acces la semnalele purtătoare de programe atât timp cât acestea se situează în lanțul de comunicare [42]. Considerăm că exact această situație se regăsește în speță, nicio intercepție a unui terț nefiind posibilă, întrucât semnalul transmis este codat.

73. Airfield și Canal Digitaal susțin că, din moment ce intervențiile lor se limitează la „proceduri tehnice obișnuite", acestea nu pot fi considerate ca susceptibile de a genera o întrerupere a semnalului [43], în conformitate cu dispozițiile considerentului (14) al Directivei 93/83 [44]. În cadrul ședinței, părțile interesate au afirmat că compunerea pachetelor de canale prin satelit nu cauzează o întrerupere, întrucât programele sunt retransmise astfel cum le primesc de la organismul de radiodifuziune, fără modificarea conținutului lor și nici măcar a orarului de difuzare a acestora, și că operațiunile tehnice pe care le efectuează nu constituie, așadar, acte care dau dreptul la perceperea drepturilor de autor.

74. Având în vedere textul întrebării preliminare și elementele care figurează în dosar, împărtășim analiza contrară a Agicoa și a Sabam, conform căreia intervențiile respective [45] necesită o adaptare tehnică a semnalelor emise de organismele de radiodifuziune și, în

42 — La punctul 39 din Hotărârea Lagardère Active Broadcast, citată anterior, se arată că „Directiv[a] [93/83] vizează un sistem de comunicare închis, al cărei element central, esențial și de neînlocuit este satelitul, astfel încât, în cazul unei funcționări defectuoase a acestuia, transmiterea de semnale este imposibilă din punct de vedere tehnic și, prin urmare, publicul nu primește nicio transmisie". În speță, nu se contestă că satelitul reprezintă elementul esențial al sistemului în cauză.

43 — Un exemplu de întrerupere a lanțului de comunicare, după trecerea semnalelor prin satelit, a fost relevat în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Lagardère Active Broadcast, citată anterior (a se vedea punctul 48 și urm. din Concluziile avocatului general Tizzano prezentate în cauza menționată). Întreruperea ar putea rezulta de asemenea din introducerea unei publicități diferite prin raportare la cea conținută în programele inițiale.

44 — Propunerea modificată care a condus la adoptarea Directivei 93/83 [COM(92) 526 final, p. 7] precizează că nu există o întrerupere atât timp cât procedura tehnică utilizată este normală și atât timp cât comunicarea rămâne sub controlul organismului de radiodifuziune. Cu privire la caracterul continuu al lanțului, a se vedea de asemenea Propunerea inițială de directivă [COM(91) 276 final, punctul 4].

45 — Și anume în special operațiuni de compresie, de multiplexare, de criptare și de selecție de semnale destinate a compune pachetele difuzate de Airfield, ceea ce depășește un simplu „mijloc tehnic de garantare sau de ameliorare a recepției transmisiei inițiale" și constituie o „intervenție tehnică […] ce permite clientului să capteze semnalul […] și să aibă astfel acces la opera protejată", astfel cum Curtea a relevat în Hotărârea SGAE, citată anterior (punctul 42), și în Ordonanța Organismos Sillogikis Diacheirisis Dimiourgon Theatrikon kai Optikoakoustikon Ergon, citată anterior (punctul 40 și urm.).

consecință, conduc la o întrerupere a lanțului de comunicare. Este important să se arate că Airfield, cu ajutorul tehnic al Canal Digitaal, modifică natura semnalelor emise de organismele de radiodifuziune și utilizează frecvența proprie pentru difuzarea programelor de televiziune, ceea ce permite să se considere că acest operator de pachete de canale prin satelit acționează în mod autonom în raport cu organismele menționate. Considerăm că aceste acte depășesc „procedurile tehnice obișnuite” [46], că are loc întreruperea lanțului de comunicare care a fost inițial deschis de organismele de radiodifuziune și că un nou lanț este astfel creat și definit de Airfield. Această operațiune îi permite să orienteze retransmisia prin satelit a programelor în cauză către un public diferit de cel al organismului de radiodifuziune care a efectuat transmisia inițială, chiar dacă difuzarea acestor programe este simultană, iar conținutul acestora identic în întregime.

75. La citirea celor două decizii de trimitere, se pare că instanța națională pornește de ipoteza că semnalele purtătoare de programe sunt difuzate sub formă codată și recepționate în această stare de abonații operatorului de pachete de canale prin satelit, care le predă un card de decodare pentru a le permite decriptarea acestor semnale. Situația avută în vedere face, așadar, obiectul dispozițiilor articolului 1 alineatul (2) litera (c) din Directiva 93/83.

76. Airfield arată că organismele de radiodifuziune și-au exprimat acordul pentru ca aceasta să vândă asemenea carduri clienților săi. Potrivit Agicoa și Sabam, proba acestui presupus consimțământ nu ar fi fost totuși prezentată de părțile interesate. Va reveni instanței naționale sarcina de a aprecia dacă sunt prezentate suficiente elemente de probă.

77. Exprimându-se cu privire la acest din urmă criteriu în timpul ședinței, Airfield a subliniat că organismele de radiodifuziune solicită ajutorul său tehnic pentru criptarea programelor, mai precis, pentru ca acestea să poată fi recepționate doar pe un anumit teritoriu, și anume Flandra belgiană, și să nu fie accesibile oricărui public [47]. În opinia noastră, acest aspect demonstrează că intervenția operatorului de pachete de canale prin satelit are un impact important asupra orientării „comunicării publice prin satelit” în sensul Directivei 93/83. În opinia noastră, autorizarea acordată de titularii drepturilor unui organism pentru actul de exploatare care constă în difuzarea de transmisii inițiale prin satelit

46 — Noțiune de comparat, prin analogie, cu Declarația comună privind articolul 8 din Tratatul OMPI privind dreptul de autor, care prevede că „[s]e înțelege că simpla furnizare a instalațiilor care pot permite sau realiza o comunicare nu constituie o comunicare publică în sensul prezentului tratat sau al Convenției de la Berna”.

47 — În Raportul referitor la aplicarea Directivei 93/83 întocmit în 2002 [COM(2002) 430 final, punctul 3.1.1], Comisia a subliniat că utilizarea codării, asociată punerii la dispoziție limitate a dispozitivelor de decodare solicitate, conduce la atribuirea exclusivităților teritoriale și, în consecință, la fragmentarea pieței interne, în mod contrar obiectivelor vizate de directivă.

nu poate fi prezumată ca acoperind retransmisia acelorași programe de un operator independent către clienții săi, care constituie un public diferit.

78. Având în vedere ansamblul acestor elemente, considerăm că trebuie să se răspundă negativ la prima întrebare preliminară, și anume să se declare că Directiva 93/83 trebuie interpretată în sensul că nu este incompatibil cu dreptul Uniunii faptul că dreptul unui stat membru impune unui operator de pachete de canale prin satelit obținerea unei autorizări speciale pentru a utiliza semnalele purtătoare de programe care sunt protejate prin drepturi de autor, atunci când aceste semnale sunt retransmise în mod indirect de un organism de radiodifuziune, ceea ce implică o participare accentuată a operatorului respectiv, în împrejurări precum cele din acțiunile principale.

D — *Cu privire la autorizarea care trebuie obținută în cadrul unei retransmisii directe a canalelor de televiziune incluse în pachetul prin satelit*

79. Prin intermediul celei de a doua întrebări preliminare, hof van beroep te Brussel solicită, în esență, să se stabilească dacă Directiva 93/83 se opune ca un operator de pachete de canale prin satelit să fie obligat să obțină o autorizare din partea titularilor de drepturi referitoare la comunicarea de opere protejate în cadrul unei retransmisii directe a canalelor de televiziune de un organism de radiodifuziune, în împrejurările speței.

80. Elementele care diferențiază această întrebare preliminară de prima nu se referă la normele dreptului Uniunii a căror interpretare este solicitată, întrucât este vorba tot despre dispozițiile relevante ale directivei menționate, ci la contextul de fapt al acțiunilor principale care fac obiectul cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare. Astfel, în împrejurarea pe care o evocă pentru „situația 2", instanța de trimitere menționează o altă repartizare a rolurilor, potrivit căreia organismul de radiodifuziune este mai activ în difuzarea canalelor de televiziune propuse de operatorul de pachete de canale prin satelit, mai exact, în cursul etapei inițiale a acestui proces, care constituie legătura ascendentă [48].

81. În această ipoteză, retransmisia poate fi calificată drept „directă", întrucât organismul de radiodifuziune asigură el însuși ? sau cu ajutorul terților ? criptarea semnalelor purtătoare ale programelor sale și transmiterea acestora spre satelit, fără ca Airfield și Canal

48 — Observăm că cele două întrebări preliminare sunt, în schimb, formulate în mod identic sub toate aspectele în ceea ce privește datele referitoare la legătura descendentă.

Digitaal să intervină. Operatorul de pachete de canale prin satelit și întreprinderea afiliată se limitează să ofere organismului respectiv „instrucțiuni", conform terminologiei utilizate în cea de a doua întrebare preliminară.

82. Condițiile de aplicare a dispozițiilor articolului 1 alineatul (2) literele (a) și (c) din Directiva 93/83 care au fost analizate în ceea ce privește prima întrebare preliminară sunt de asemenea operante în această privință. În cazul în care considerațiile generale care au fost dezvoltate anterior cu privire la condițiile amintite rămân valabile în această situație, considerațiile respective trebuie, în schimb, să facă obiectul unei examinări concrete care să fie proprie acestei situații, având în vedere diferențele evidențiate în raport cu alte situații prezentate de instanța de trimitere.

83. Părțile din acțiunea principală adoptă aceleași poziții antagoniste ca și în cadrul răspunsului la prima întrebare preliminară. Ținând seama de faptul că implicarea operatorului de pachete de canale prin satelit în operațiunea în cauză este, prin ipoteză, mai limitată în speță decât în cazul avut în vedere de întrebarea anterioară, presupunând că la aceasta s-ar da un răspuns afirmativ, considerăm că Curtea ar trebui *a fortiori* să considere că nu poate fi impus respectivului operator să obțină o autorizare pentru o retransmisie asigurată într-un mod mai activ de organismul de radiodifuziune. Încă de la acest moment, precizăm că propunem Curții să dea o interpretare a dispozițiilor relevante ale directivei care să conducă la un răspuns contrar în cele două situații.

84. Astfel cum s-a subliniat cu privire la prima întrebare, este permis să se considere că semnalele purtătoare ale programelor de televiziune pe care le emite organismul de radiodifuziune, de această dată în mod direct, în etapa legăturii ascendente nu sunt destinate, prin natura lor, să fie captate de public, în condițiile în care acestea au această destinație în etapa de legătură descendentă. Totuși, aceste semnale se adresează, la ieșirea din lanțul de comunicare, care trebuie să fie văzut în ansamblu, publicului specific și, așadar, nou pe plan economic pe care îl constituie clienții Airfield.

85. În opinia noastră, operatorul de pachete de canale prin satelit intervine în această situație încă din primul stadiu al difuzării, cu toate că într-un mod mai sumar decât în ipotezele vizate de prima întrebare preliminară. Astfel, potrivit celor două decizii de trimitere, acesta oferă „instrucțiuni" organismelor de radiodifuziune în cauză pentru ca acestea să utilizeze, în timpul operațiunilor de criptare pe care le realizează ele însele, aceleași coduri ca și codurile proprii pentru a permite

ulterior clienților Airfield să decodeze semnalele, cu ajutorul cardului pe care ea l-a furnizat acestora, și să vizioneze programele organismelor menționate.

86. În prezenta situație, nu se poate contesta că semnalele purtătoare de programe sunt introduse în lanțul de comunicare sub controlul și responsabilitatea organismului de radiodifuziune, întrucât ? și este vorba în această situație despre diferența cea mai semnificativă în raport cu situația avută în vedere anterior ? respectivul organism trimite aceste semnale spre satelit prin intermediul propriilor mijloace. Acest act pare, așadar, imputabil organismului de radiodifuziune, iar nu operatorului, amintindu-se că instanța de trimitere precizează că acestea sunt entități independente una de cealaltă.

87. Cu toate acestea, organismele de radiodifuziune pierd controlul operațiunilor prin intervenția Airfield. În mod concret, aceasta din urmă aduce mai mult decât un simplu suport tehnic, întrucât definește, pe de o parte, cheile de criptare și, pe de altă parte, compoziția pachetelor de programe, în condițiile obligatorii prevăzute de „heads of agreement” pe care le-a încheiat cu fiecare dintre organismele de radiodifuziune care au optat pentru o retransmisie considerată directă. În special, alineatul 3.1 din contractele menționate prevede că Airfield are puterea discreționară de a include sau de a nu include programele de televiziune în cadrul ofertei sale, cu plata unei remunerații pentru avantajul astfel consimțit. Considerăm că, în aceste condiții, organismele în cauză nu dețin controlul total și, așadar, responsabilitatea deplină a operațiunilor aferente legăturii ascendente, dar că, cel puțin, acestea împart respectivele atribuții cu operatorul de pachete de canale prin satelit sau chiar că acesta din urmă le deține singur.

88. Potrivit Airfield, intervenția sa limitată în lanțul de comunicare ar fi o procedură tehnică normală și nu ar constitui o cauză de întrerupere a acesteia. Totuși, în opinia noastră, „instrucțiunile” pe care le oferă nu sunt de neglijat, deoarece acestea sunt frecvente [49] și, mai ales, întrucât acestea, pe de o parte, garantează că publicul vizat de respectivul furnizor, și anume persoanele care au încheiat un abonament cu acesta, poate recepționa programele difuzate și le poate decripta [50] și, pe de altă parte, permit ca aceste programe să fie grupate în pachete compuse în conformitate cu selecția realizată de operator.

49 — În cadrul ședinței, reprezentantul Airfield a precizat că codurile sunt schimbate în fiecare lună, ceea ce înseamnă că operatorul oferă, așadar, în mod regulat noi instrucțiuni organismelor de radiodifuziune în ceea ce privește metoda de criptare pe care trebuie să o utilizeze.

50 — Agicoa a atras atenția, în mod corect, că Airfield, care este singurul care controlează semnalele, ar putea decide să întrerupă transmisia acestora către unul dintre clienții săi, fără vreo intervenție din partea organismelor de radiodifuziune, în cazul în care persona în cauză nu și-ar plăti abonamentul.

89. Or, autorizarea comunicării publice care a fost acordată organismului de radiodifuziune de către autorul unui program de televiziune nu echivalează în mod obligatoriu cu consimţământul ca acesta să fie asociat, prin intermediul grupajului ales de Airfield, cu alte programe, a căror natură sau obiect ar putea părea într-o mică măsură compatibil cu publicul pe care autorul respectivei opere protejate intenţiona, în ceea ce îl priveşte, să îl vizeze [51]. Faptul că operatorul de pachete de canale prin satelit ar trebui de asemenea să obţină o autorizare din partea autorului ar permite acestuia să conserve atât interesele sale financiare, cât şi drepturile morale asupra programului difuzat în mod grupat.

90. Dispozitivul de decodare care este necesar pentru vizionarea transmisiilor respective este predat de operatorul de pachete de canale prin satelit abonaţilor săi, dar, se pare, cu acordul organismului de radiodifuziune. Întrucât acest fapt este contestat, va reveni instanţei de trimitere sarcina de a aprecia dacă a fost probat.

91. Acest ultim element nu repune în discuţie analiza noastră potrivit căreia operatorul de pachete de canale prin satelit efectuează în realitate un act de exploatare a operelor protejate prin drepturi de autor, precum şi prin drepturi conexe drepturilor de autor, care este distinct de cel al organismului de radiodifuziune şi care constituie o „comunicare publică prin satelit" în sensul Directivei 93/83 [52].

92. Prin urmare, considerăm că trebuie să se răspundă negativ la cea de a doua întrebare preliminară, la fel ca şi la prima întrebare preliminară, cu toate că semnalele purtătoare de programe sunt, în acest caz, retransmise în mod direct de organismul de radiodifuziune, aşadar, cu o intervenţie mai moderată a operatorului de pachete de canale prin satelit, în împrejurările speţei.

51 — În mod similar, un autor literar s-ar putea opune ca o carte a sa să fie vândută în cadrul unui lot indivizibil, formând un nou produs, care ar cuprinde opere prin care se riscă, în ceea ce îl priveşte, să i se aducă atingere imaginii.

52 — În acest sens, observăm că, în timpul reuniunii de lucru a grupului de lucru privind difuzarea de programe prin satelit desfăşurate în 2003, pronunţându-se în privinţa canalelor străine gratuite care nu sunt criptate, difuzate prin satelit pornind din alt stat membru, dar a căror recepţie este posibilă în toate statele membre, majoritatea participanţilor apreciaseră că un aranjament contractual între un operator de pachete de canale prin satelit şi un organism de radiodifuziune pentru ca un asemenea canal să facă parte integrantă din pachet (în vederea unei vizibilităţi mai bune în cadrul pachetului printr-un loc în grila electronică de programe) era un acord echivalent unei autorizări acordate de organismul de radiodifuziune, ceea ce implica o remunerare a titularilor de drepturi (proces-verbal accesibil pe site-ul internet al Comisiei menţionat mai sus). În opinia noastră, în cazul în care un acord de acelaşi tip priveşte o difuzare transfrontalieră de canale cu plată, operatorul de pachete de canale prin satelit, care obţine un avantaj financiar chiar mai sigur din operaţiune, ar trebui *a fortiori* să se achite de obligaţiile în materie de drepturi de autor şi de drepturi conexe drepturilor de autor.

VI — Concluzie

93. Având în vedere considerațiile de mai sus, propunem Curții să răspundă la cele două întrebări preliminare adresate de hof van beroep te Brussel după cum urmează:

„Directiva 93/83 a Consiliului din 27 septembrie 1983 privind coordonarea anumitor norme referitoare la dreptul de autor și drepturile conexe aplicabile difuzării de programe prin satelit și retransmisiei prin cablu nu se opune ca un operator de pachete de canale de televiziune prin satelit să fie obligat să obțină autorizarea din partea titularilor drepturilor de autor, sau ai drepturilor conexe dreptului de autor, pentru operațiunile în care un organism de radiodifuziune îi furnizează semnalele purtătoare ale programelor sale, în împrejurări precum cele din acțiunea principală”.